

Schaktningsövervakning i Fröberga och Västertibble

L2002:1379 (Torpa 64:1), L2002:1497 (Torpa 19:1),
L2002:936 (Torpa 200:1) och L2002:931 (Torpa 200:2)
Fröberga 1:2 och Västertibble 1:1
Torpa socken
Kungsörs kommun
Västmanland
Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Västmanlands län med platsen
för schaktningsövervakningen markerad i rött.*

© 2020 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2020:03

Författare	Erica Strengbom
Kvalitetsgranskning	Helmut Bergold
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Fröberga by-/gårdstomt L2002:936 sett från nordöst.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2020:03

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktningsövervakning i Fröberga och Västertibble

L2002:1379 (Torpa 64:1), L2002:1497 (Torpa 19:1),
L2002:936 (Torpa 200:1) och L2002:931 (Torpa 200:2)
Fröberga 1:2 och Västertibble 1:1
Torpa socken
Kungsörs kommun
Västmanland
Erica Strengbom
Lst dnr 431-6518-2018

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Västmanland
Kommun	Kungsör
Landskap	Västmanland
Socken	Torpa
Fastigheter	Fröberga 1:2 Västertibble 1:1
Fornlämningsnummer och lämningstyp	L2002:1497 gravfält, L2002:1379 stensättning, L2002:936 by-/gårdstomt, L2002:936 boplatsområde
Datering	—

Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2019-03-06
Länsstyrelsens diarienummer	431-6518-2018
Uppdragsnummer i Fornreg	201900281
Arkeologgruppens projektnummer	P19009

Projektledare	Erica Strengbom
Fältpersonal	Erica Strengbom, Tobias Vinoy

Undersökningstid	2019-06-10-till 2019-06-17
Undersökt yta	450 löpmeter, 132 kvadratmeter
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

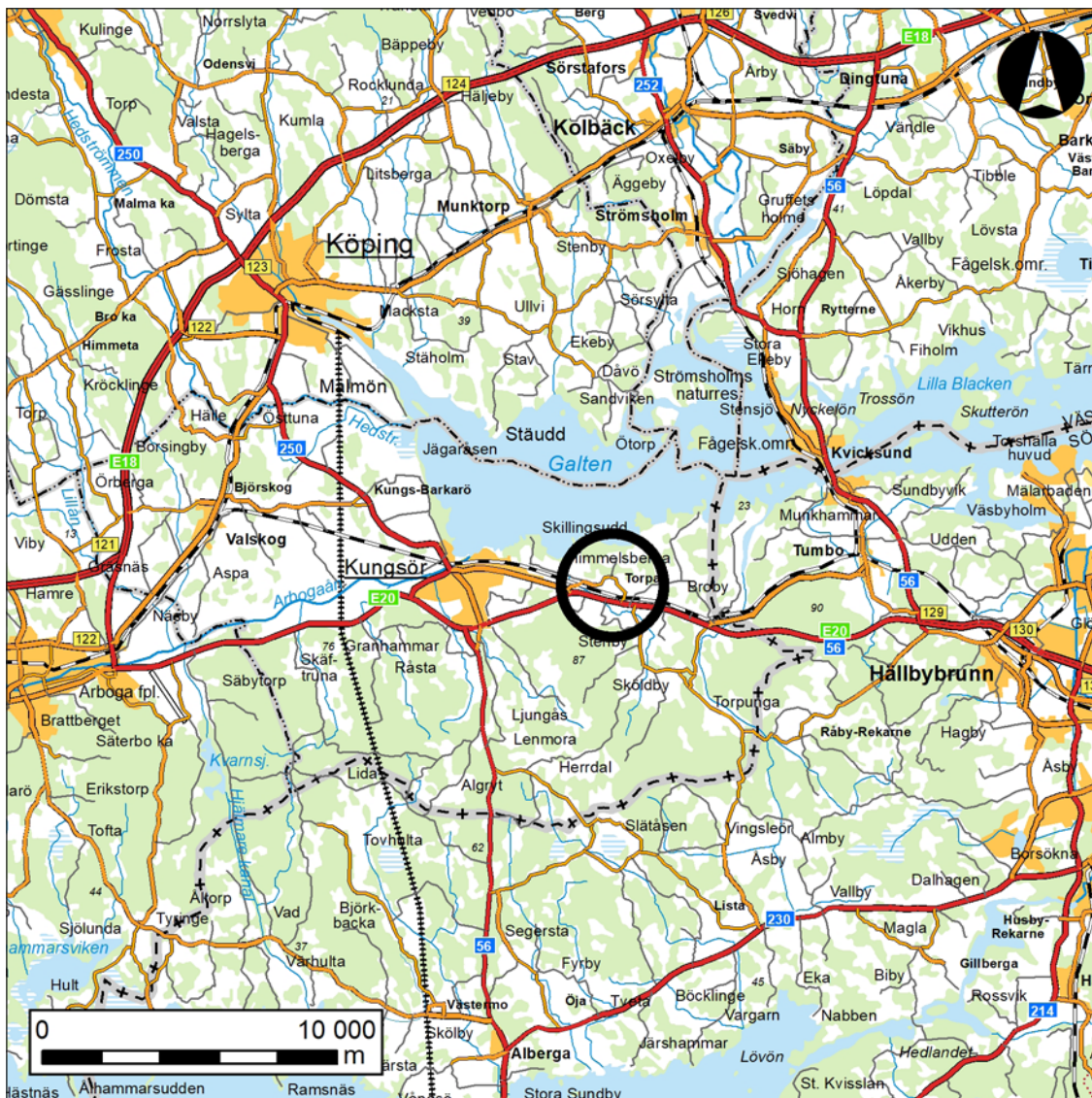
Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd påträffades.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	7
Resultat	8
Sammanfattande diskussion	11
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	11
Referenser	12
Bilagor	13
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>13</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningstabell</i>	<i>13</i>

Figur 1. Karta över Fröberga och Västertibble med platsen för undersökningen markerad med svart. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Under fem dagar i juni 2019 utförde Arkeologgruppen AB en schaktningsövervakning i Västertibble och Fröberga, Torpa socken i Västmanland. En sammanlagd sträcka av cirka 420 meter övervakades intill gravfält L2002:1497 (Torpa 19:1), stensättning L2002:1379 (Torpa 64:1), by-/gårdstomt L21002:936 (Torpa 200:1) och boplat L2002:931 (Torpa 200:2). I den norra delen påträffades ett äldre odlingslager under ploglagret. I övrigt framkom inget av arkeologiskt intresse.

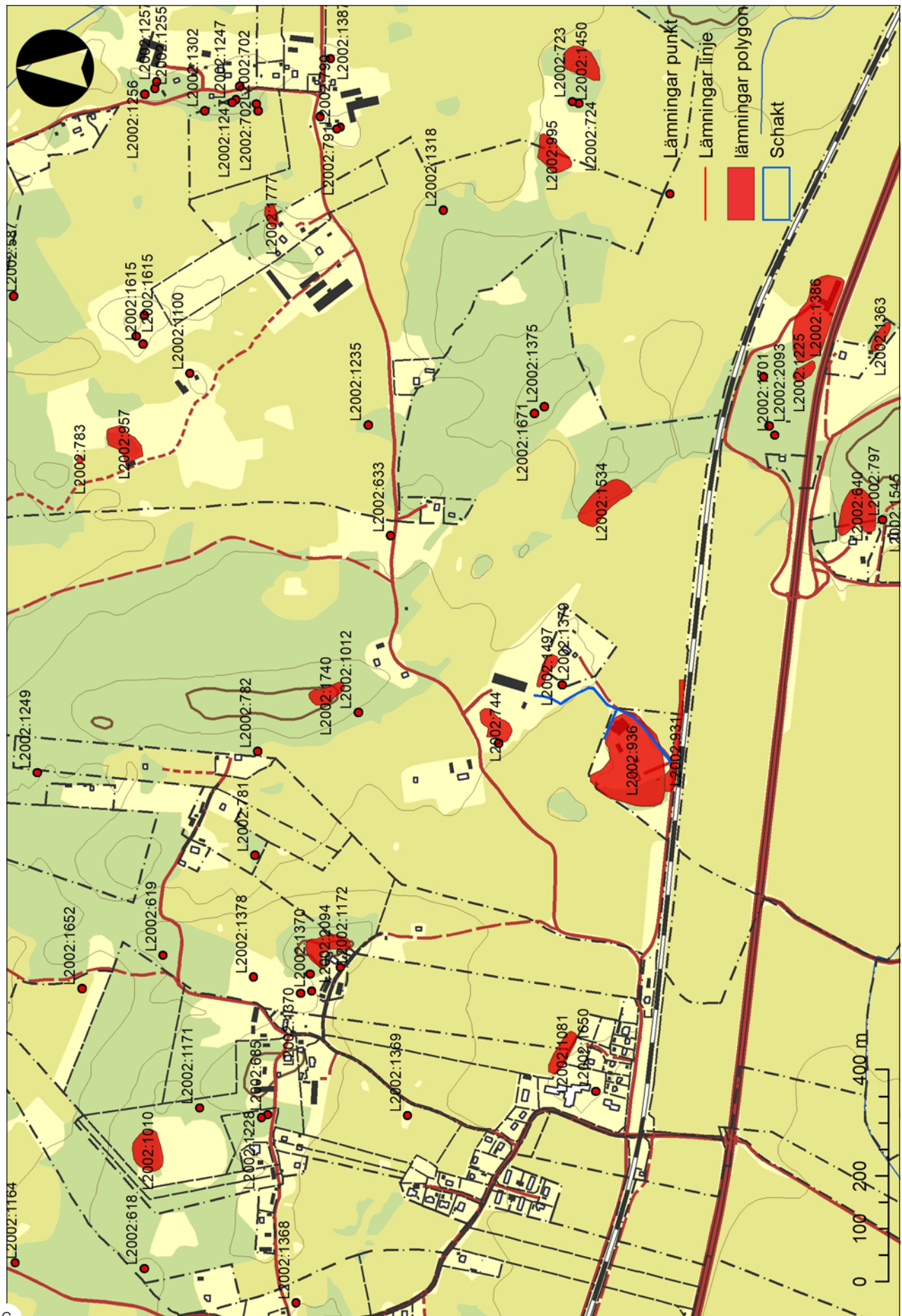
Inledning

I samband med att Mälarenergi Elnät grävde för nya elkablar i mark utförde Arkeologgruppen AB en schaktningsövervakning längs en cirka 420 meter lång sträcka. Arbetet utfördes under en vecka i juni 2019. Den norra delen av sträckan grävdes väster om gravfält L2002:1497 (Torpa 19:1) och en ensamliggande stensättning L2002:137 (Torpa 64:1). Den södra delen grävdes genom utkanten av Fröberga by-/gårdstomt L2002:936 (Torpa 200:1). Beslut i ärendet fattades av Länsstyrelsen i Västmanland (431-6518-2018). Kostnadsansvarig var Mälarenergi Elnät AB.

Bakgrund och kulturmiljö

Undersökningsområdet ligger i Kungsörs kommun, Torpa socken och är en fornlämningsrik bygd med lämningar såsom förhistoriska gravfält, ensamliggande stensättningar, boplatser och by-/gårdstomter från historisk tid. Cirka 450 meter väster finns den i KMR registrerade bytomten L2002:1081. Vid en utredningsgrävning påträffades enstaka mörkfärgningar som kan tolkas som möjliga boplatslämningar. På 1766 års karta benämns området som Ängen Leringen. (L2002:1081). Uppåkra gamla tomt (L2002:1534) ligger öster om undersökningsområdet och finns belagd från år 1562. Söderut ligger Lunds gamla tomt (L2002:1386) belagd från år 1652. Den nu berörda by-/gårdstomten Fröberga L2002:93 nämns första gången i historiska dokument år 1409 och är fortfarande bebyggd. Det historiska kartmaterialet från 1700-talet och framåt visar Fröberga som två hemman. Idag är en av gårdarna i bruk.

Mot söder, intill Lunds gamla tomt, finns ett gravfält (L2002:1225) och ensamliggande stensättningar (L2002:1701, L2002:1701 och L2002:2093). Söderut ligger också boplat och gravområde (L2002:640) som består av husterrasser och stensättningar. I området har även ett lösfynd i form av en

Figur 2. Fornlämningar kring Fröberga och Västertibble. Skala 1: 10 000.

Figur 3. Utsnitt ur 1720 års geometriska avmätning av Fröberga nr 1–2.

vridkvarn (L2002:797) påträffats. Strax intill finns ytterligare två registrerade gravfält (L2002:1545 och L2002:1525) som båda består av stensättningar. Nordöst och nordväst om undersökningsområdet finns gravfälten L2002:2094 och L2002:1740.

I närhet av undersökningsområdet finns ett impediment där gravfält L2002:744 ligger. Gravfältet består av två högar och 18 runda stensättningar. Längre österut längs samma impediment ligger ytterligare ett gravfält (L2002:1497) som består av en hög och tio runda stensättningar. Gravfältet ligger intill det aktuella undersökningsområdet. Strax intill gravfältet finns även en ensamliggande stensättning (L2002:137).

Syfte och målgrupper

Syftet med undersökningen är att beskriva fornlämningarnas utbredning och med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera framkomna lämningar. Målgrupper för uppdraget är i första hand Länsstyrelsen och företagaren.

Metod och genomförande

Undersökningen utfördes med en grävmaskin med en skopbredd på cirka 0,3 meter. Schakten grävdes skiktvis ned till orörd mark, eller ner till 0,7 meters djup. Där lager påträffades breddades schaktet till 1,5 meter för att bättre få en uppfattning om lagrets omfattning och karaktär. Schaktet mättes in med handhållen GPS och ArcMap 10.3.1 användes för redigering och kartproduktion. Den skriftliga dokumentationen bestod av en övergripande schaktbeskrivning. Översiktsfotografier togs också av ytan och det grävda schakten.

Resultat

Schaktningen påbörjades i norr inom fastigheten Västertibble 1:1 i utkanten av gårdens ladugårdsbacke och grävdes genom sydsluttningen av ett impediment. Österut ligger gravfältet L2002:1497. Schaktet drogs genom ett område där rivningsmassor såsom huggna stenar, tegel, plaströr och annat bråte låg blandat med grus. Bitvis framkom den sterila brungrå silten på ett djup av 0,5–0,6 meter.

Figur 4. Den norra delen av schaktet sett från väster.

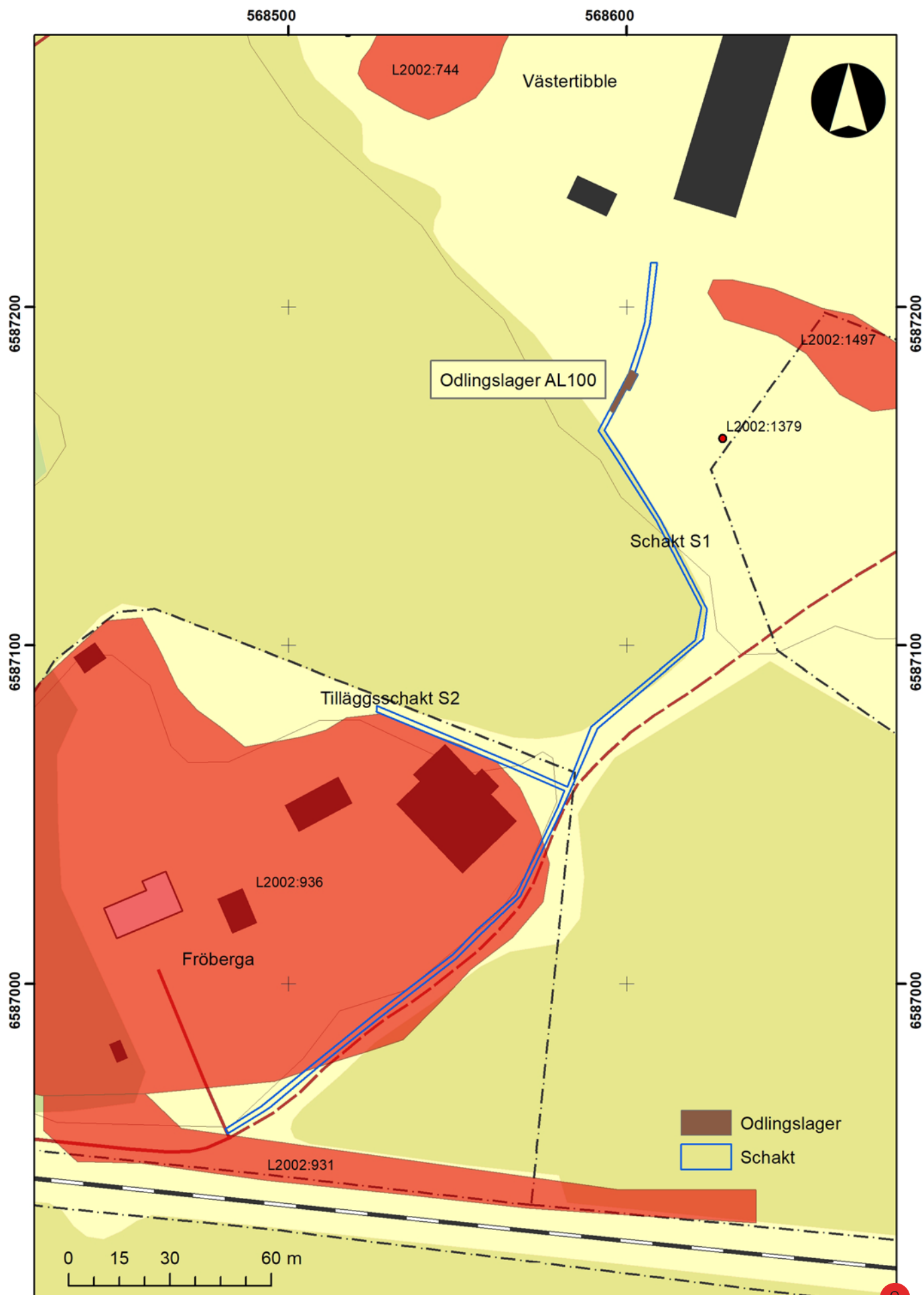

Figur 5. Schaktet i åkerkant sett från söder.

Schaktet (S1) grävdes genom sluttningen och vidare söderut genom betesmark. Här framkom ett gråbrunt flammigt lager lerig silt (AL100) under ploglagret. Schaktet vidgades till 1,5 meters bredd och en provruta grävdes genom lagret. Lagret som bestod av gråbrun kompakt siltig lera med kolfnyk var synligt i cirka 14 meter och var cirka 0,07 meter tjockt. Lagret tolkas vara ett äldre odlingslager.

Därefter grävdes schaktet vidare söderut, korsade ett åkerdike och vidare in på sådd åkermark. Schaktningen fortsatte sedan mot sydväst längs dikes- och åkerkanten mot byvägen.

Vid vägen svängde schaktet mot sydväst, mot Fröberga by-/gårdstomt. Vid den nordvästra delen av by-/gårdstomten grävdes ett tilläggschakt (S2) åt nordväst. Den första biten grävdes genom ett upplag av sprängsten, grus och sopor. Norrut grävdes schaktet längs med en större ekonomibyggnad och här framkom under ett tjockt vegetationslager grusig silt som troligen är spår av en äldre gårdsplan. Steril lera fanns på 0,4 meters djup.

Figur 6. Plan över övervakade schakt. Skala 1:1 500.

Huvudschaktet fortsatte söderut och grävdes i vägkanten förbi gårdsbebyggelsen. Här grävdes genom en uppbyggd vägbank bestående av stora stenblock, sprängsten, cement, tegel och träplankor. Steril blålera fanns på 0,5 meters djup.

Figur 7. Södra delen av undersökningsområdet vid Fröberga by-/gårdstomt. Sett från väster.

Sammanfattande diskussion

Inga spår av den förhistoriska bebyggelsen eller Fröberga medeltida gård påträffades vid schaktningsövervakningen. Schaktningen vid bytomten uppvisade endast påförda sentida massor i form av grus, tegel, betong och trärester. I den norra delen där schaktet grävdes i åkermark påträffades ett gråbrunt lager innehållande kolfnyk. Lagret låg under ploglagret och tolkas vara ett äldre odlingslager. I övrigt påträffades inga fynd, anläggningar eller lager av arkeologiskt intresse.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Enligt undersökningsplanen skulle schaktningsövervakningen ske innan ordinarie schaktning, men efter överenskommelse med Mälarenergi Elnät AB utfördes det arkeologiska arbetet samtidigt som schaktning för elkablar skedde. Under arbetets gång tillkom ytterligare ett schakt inom området för by-/gårdstomten L2002:936. I samråd med Länsstyrelsen beslutades att även denna sträcka skulle övervakas. I övrigt genomfördes den arkeologiska undersökningen enligt undersökningsplanens syfte och målsättning.

Referenser

Tryckta källor

Arkeologi i Sverige, Västmanland 1991–2005, Riksantikvarieämbetet

Kartor och arkivmaterial

HISTORISKA LANTMÄTERIAKTER

Geometrisk avmätning Torpa socken Fröberga nr 1-2 1720. T61-9:1.

Webbmaterial

App.raa.se

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Nr	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	340	0,3–1,5	0,6–0,9	Grävdes i åkermark och i vägkant. Undergrund varierade från lerig silt i norr till blå kompakt lera i söder.
2	80	0,3	0,7	Grävdes längs med den östra ytterkanten av by-/gårdstomten. Södra delen grävdes genom dumpmassor. I den norra delen fanns ett grusigt lager med tegel över den sterila blågrå leran.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl nr	Typ	Längd (m)	Djup (m)	Beskrivning
100	Lager	14	0,07	Gråbrun kompakt lerig silt med kolfnyk. Tolkas som odlingslager.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2020:03

